

Dr. Kedvessy György professzor

(1914–2002)

2002. december 29-én hosszú, türelemmel viselt szenvedés után elhunyt *dr. Kedvessy György* nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár, a Szegedi Tudományegyetem emeritus professzora, a gyógyszerészeti tudomány doktora, számos szakmai és állami kitüntetés tulajdonosa, hazai és nemzetközi tudományos egyesületek tagja.

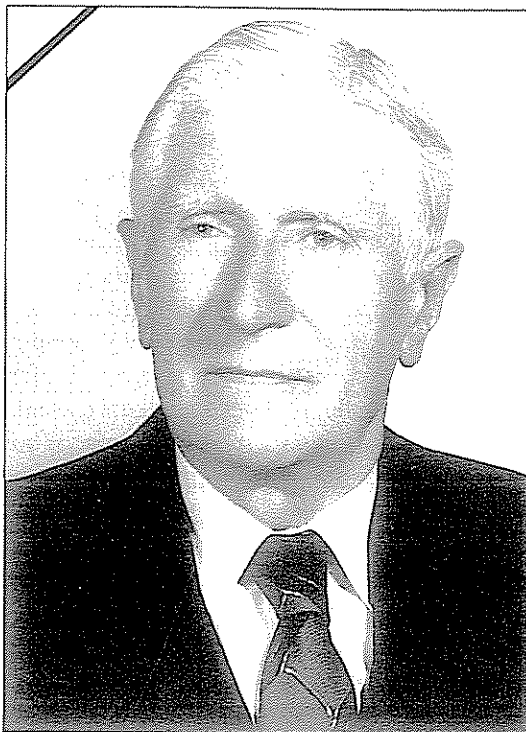
Elhunytával nagy veszteség érte a Szegedi Tudományegyetemet, a hazai gyógyszerképzést, a magyar tudományos életet és az egész gyógyszerész társadalmat.

Kedvessy György Budapesten született 1914. május 25-én. Középiskolai tanulmányait a nagyhírű budai ciszterciata gimnáziumban végezte,

ahol elsősorban a matematika és a nyelvek keltek fel érdeklődését. A gyógyszerészi pályát – amint *Hankó Zoltánnak* adott 1992-es emlékezetes interjújában elmondta – egy közeli rokona tanácsára választotta, aki teveli gyógyszerárának vezetésére utódjának gondolta. A teveli gyógyszerár átvételére azonban nem került sor, mert a fiatal *Kedvessy György* eljegyezte magát a tudománnyal, és a végzés után *Mozsonyi Sándor* professzor meghívását elfogadva a Pázmány Péter Tudományegyetem Gyógyszerészeti Intézetének díjtalan gyakornoka lett. Szakmai és tudományos pályája töretlenül ívelt felfelé. A gyógyszerészi oklevelet 1936-ban szerezte meg, 1938-ban már egyetemi doktorrá avatják és 1944-ben egyetemi magántanár lesz. A szegedi Gyógyszerészeti Intézet tanszékvezető egyetemi tanári beosztását 1959-ben nyeri el, miután tanszéki elődje, *Dávid Lajos* professzor 1958-ban nyugalomba vonul.

A ma gyógyszerésze *Kedvessy Györgyöt* mint a szegedi egyetem nagyhírű, nagy tekintélyű tanárát ismeri. Valóban, Szegeden teljesedett ki oktató és kutatói személyisége, itt nyílt lehetősége arra, hogy kutatási elképzeléseit maradék nélkül megvalósítsa, hogy tudományos műhelyt szervezzen, iskolát teremtsen.

Szóljunk először néhány mondatot *Kedvessy Györgyről*, a kiemelkedő oktatóról. Az Ő tanszékvezetése alatt a gyógyszeresztológia valóban fő tárgy volt. Minden eszközzel biztosította azt, hogy a hallgatók ko-

molyan vegyék a tárgyat és a lehető legjobban felkészüljenek nemcsak a vizsgákra, de a szakma lelkiismeretes művelésére is. Az előadások nagy részét maga tartotta, de ugyanakkor lehetőséget biztosított munkatársainak is, hogy a tantermi előadások tartásában gyakorlatot szerezzenek. Előadásaira nagyon gondosan készült és nagy súlyt fektetett a szemléltetésre. Munkatársai kezdetben epidiaszkóppal vetítették a dokumentációs anyagot, majd az egyre tökéletesedő diavetítőket használtuk. Rendkívül gazdag, több ezer diapozitívból álló gyűjteményt készített az előadási anyag színesebbé tételéhez, könnyebb és jobb megértéséhez. E páratlan gyűjtemény

alján meg lehetne írni a gyógyszeresztológia 20. századi fejlődéstörténetét...

Elsők között volt, aki írásvetítőt használt az előadásaihoz, hogy a hallgatók a jobb világítási viszonyok mellett jegyzetelni tudjanak. Önzetlenségére és kollegialitására jellemző, hogy bár az írásvetítőt intézeti hitelkeretből vásárolhatta, de a tanteremben helyeztette el és más előadóknak is megengedte az írásvetítő használatát.

Gyakori látogató volt a hallgatói laboratóriumokban. Ilyenkor természetesen nemcsak a hallgatók munkáját és felkészültségét ellenőrizte, hanem a gyakorlatok megfelelő előkészítését és a gyakorlatvezető tevékenységét is. Szorgalmazta, hogy minden gyakorlatlípusból legyen gyakorlati jegyzet vagy feladatkönyv. Itt is a professzor járt elől személyes példamutatással. Tudván azt, hogy a hallgatók egy el nem hanyagolható része nem tud jegyzetelni, előadásainak anyagát jegyzet formában kiadta. E jegyzet alapján írta meg tankönyvét, melynek első kiadása 1963-ban jelent meg. Ezt két újabb kiadás követte, majd 1971-ben egy lényegesen átdolgozott, az újabb kutatási eredményekkel kiegészített 4. kiadás került a hallgatók és az érdeklődő kollégák kezébe. A Gyógyszeresztológia című tankönyv a budapesti karon is kötelező tankönyv volt.

A vizsgákon sokat követelt. Nem tűrte a felkészületlenséget, az alapvető ismeretek hiányát. Nagy gondot fordított arra, hogy a hallgatók mondanivalójukat,

pontosan, szabatosan fogalmazva adják elő. A szép feleleteket, a gondos felkészültséget, az alapos tárgyi tudást nagyra értékelte.

Szorgalmazta, hogy a kiváló hallgatók kapcsolódjanak be az intézeti diákköri munkába. Számos jó felkészültségű hallgatónak biztosította a kutatómunka lehetőségét. A hallgatóság ezt komolyan vette, megtiszteltetés volt a *Kedvessy*-intézetben diákkörösként dolgozni. Az intézet diákkörös hallgatói mindig szép eredménnyel szerepeltek a helyi és országos diákköri konferenciákon. Számos diákkörös hallgató a végzés után tovább folytatta a kutatást és megkezdett munkáját doktori disszertációvá fejlesztette. Sok fiatalnak biztosított kétéves minisztériumi gyakornoki ösztöndíjat, és a gyógyszerügyi központok vezetőségét is biztatta, hogy anyagilag is támogassák a doktorálni szándékozó fiatal kollégák munkáját.

Ez a témakör már átvezet bennünket *Kedvessy György* életművének másik fontos területére, a tudományos kutatómunkához. Pályafutása kezdetén, a budapesti intézetben gyógyszerellenőrzéssel foglalkozott, összetett készítmények hatóanyag tartalmának kvantitatív meghatározását dolgozta ki. Ez a terület akkor mind elméleti, mind gyakorlati szempontból kiemelkedő fontosságú volt. Új, figyelemre méltó analitikai eljárásait zömme külföldi szaklapokban közölte, így a nemzetközi tudományos körök hamar megismerték a nevét és nagyra értékelték munkáját. Ezekből az eredményekből állította össze magántanári értekezését és e kutatásai alapján írta meg első könyvét, a *Gyógyszervizsgálat* című monográfiát, mely már a háború után, 1947-ben jelent meg. Könyve elé akkori tanszékvezetője, *Mozsonyi Sándor* professzor írt meleg hangú előszót.

Ez a könyv két szempontból is figyelemre méltó. Egyrészt azért, mert kb. másfél-két évtizeddel megelőzte a hasonló témakörű német és amerikai monográfiákat, másrészt pedig azért, mert rendkívül jó érzékkel, bámulatra méltó előrelátással ismerte fel azokat a korszerű analitikai módszereket, melyeket – sokszor évtizedek múlva – sikerrel fog alkalmazni a gyógyszerellenőrzés. Könyvében külön fejezetet szentel a polarimetriának, refraktometriának, spektrálanalízisnek, a kapilláranalízisnek és kromatográfiás módszereknek. Ezek a korszerű fizikai kémiai módszerek akkor még fejlődésük és elterjedésük kezdetén voltak, de *Kedvessy* már akkor felismerte az e módszerekben rejlő hatalmas lehetőségeket.

Az ötvenes évektől datáljuk a gyógyszertechnológia „nagy” évtizedeit. Ekkor indultak meg azok a célirányos kutatások, melyek a gyógyszergyártás tudományát elméletileg megalapozták, korszerű fizikai kémiai módszerekkel felszerelték és kiemelték az empiria birodalmából. E kutatások révén vált a gyógyszertechnológia a múlt század 80-as, 90-es éveiben a gyógyszerkutatás „húzó ágazatává”. Ebben a munkában jelentős érdemei vannak *Kedvessy Györgynek* és az irányítása alatt működő szakmai műhelynek.

A vezetése alatt működő iskola tudományos munkájára a tematikus gazdagság, az új módszerek keresése és alkalmazása, valamint a gyakorlati hasznosíthatóság igénye volt jellemző. Négy kutató csoportot hozott létre és irányított negyedszázados kutatás-szervező, iskola-teremtő tanszékvezetése során. Az (időben) első kutatócsoport a rektális gyógyszerformákkal foglalkozott, számos új alap- és segédanyag bevezetésére tett javaslatot, feltérképezte a hatóanyagok szabaddá válásának folyamatát, a liberációt befolyásoló tényezőket. E témakörből publikált eredményekre még az elmúlt évben is hivatkoztak német és olasz szerzők. A második munkacsoport a szilárd gyógyszerformákat, főként a tablettákat és bevont tablettákat (draszékat) kutatta. (E kutatások jelenleg is folynak.) A harmadik csoport a kolloid gyógyszerformák – kenőcsök, krémek, gélek, szuszpenziók, emulziók – szerkezetével, tulajdonságaival, valamint biofarmáciai aspektusaival foglalkozott és foglalkozik jelenleg is. A negyedik csoport témája a porok keverése, a homogén eloszlás feltétel-rendszerének megismerése volt, majd ez kiegészült a csoport jelenlegi témájával: a vízben rosszul oldódó hatóanyagok oldékonyságának növelésével.

A kívülálló szemében talán a sokat markolás, az elaprózódás benyomását kelti az előbbi felsorolás. Ez nem helytálló, mert *Kedvessy György* csak olyan feladatokat illesztett a tanszék kutatási programjába, amelyek aktuális voltáról meggyőződött. A felsorolt gyógyszerformák vagy a kistüzemi, vagy az ipari gyógyszergyártás fontos rendszerei voltak, esetleg mindkettő számára fontos volt a tudományos megalapozás, a minőségi követelményrendszer kidolgozása és a fizikai kémiai, kolloidikai, mikrobiológiai stabilitás feladatainak megoldása. Tegyük hozzá, hogy a felsorolt technológiai jelenségekkel kapcsolatosan hazai szakirodalom egyáltalán nem volt, külföldi forrásmunka is alig akadt.

A tematikus gazdagság. Az intézetben eredményes anyagszerkezeti kutatások – pl. a polimorfia vizsgálata, a kristályok deformációs viselkedése, koherens szerkezetek letörése és regenerációjának tanulmányozása – folytak. Figyelemre méltó eredmények születtek a művelettan területén is, a szűrés, az öntéses kúpgyártás, a cukormentes és filmdraszírozás, a porlasztó szárítás műveleti paramétereinek optimalálása említendő itt. Fontos és kiemelt téma volt a kolloidikai stabilitás – szerkezet szilárdulás, utókeményedési folyamatok – tanulmányozása. A 70-es években indultak el a biofarmáciai kutatások. Számos gyógyszerforma in vitro hatóanyag leadását vizsgálta meg az intézet és dolgoztunk ki technológiai megoldásokat a biológiai hasznosíthatóság optimalálására.

Új módszerek bevezetése. *Kedvessy* professzor nevéhez fűződik a hazai gyógyszerészeti reológiai kutatások elindítása. Ő alkalmazott először pásztázó elektronmikroszkópot a szilárd gyógyszerformák vizsgálatában. Hazai vonatkozásban az elsők között volt, akik

felismerték a termikus analízis, a röntgendiffrakció és az elektrondiszperziós mikroanalízis helyét és fontosságát a technológiai kutatásokban.

Gyakorlati alkalmazás. Többen említették – természetesen nem bántó éllel –, hogy a *Kedvessy* professzor vezette intézetben elsősorban elméleti kutatások folynak. Ez ebben a megközelítésben nem helytálló, mert minden kutatás valahol a gyakorlatban gyökeredzett, a gyakorlatból indult el. A már idézett beszélgetés során *Kedvessy* professzor elmondta, hogy pályakezdő éveiben az intézeti munkája mellett egy gyógynövényeket forgalmazó cégnél is dolgozott. Itt a háborús időkben, amikor nem lehetett valódi teához hozzájutni, kidolgozott egy fermentációs eljárást, melynek során a hársfa-levélből élvezhető tea lett. (Ez volt a Pantaroma tea, ami hasonló lehetett a híres-hírhedt *Planta* teához, melynek emlékét egy dal őrzi *Hubay-Vas-Ránky* zenés drámájában, az Egy szerelem három éjszakájában.)

Egy régi munkatársa, aki kezdő egyetemi oktatóként *Kedvessy* professzor mellett dolgozott, mesélte, hogy egyszer a gyakorlati előkészítésben előfordult felületesség – az előkészítő kifelejtette a kúpából az amidazofent, amit a hallgatónak a gyakorlat során meg kellett (volna) határozni – irányította a figyelmét a hatóanyag homogén eloszlásának fontosságára. A homogén eloszlathatóság kutatása később az intézet egyik központi témája lett.

A fentiekén túl a gyakorlattal való szoros kapcsolatot bizonyítja, hogy *Kedvessy* professzor jó és eredményes együttműködést épített ki valamennyi hazai gyógyszergyárral. Ez az együttműködés később külföldi gyárrakra is kiterjedt. Hetven felett van azon kutatási-fejlesztési szerződésben foglalt megbízási feladatok száma, amelyeket az intézet irányítása 25 évében megoldott.

Szokás manapság egy tudós nagyságát tudományometriai mutatókban kifejezni. *Kedvessy György* munkássága e mutatók tükrében is tiszteletre méltó. Három könyve jelent meg. A már idézett *Gyógyszervizsgálat* és az öt kiadást megért *Gyógyszertechnológia* mellett a *Tablettázás gyógyszertechnológiája* a harmadik fontos monográfia. Ezt *Selmeczi Bélával* közösen írta. Tudományos publikációinak száma meghaladja a 300-at. Munkáinak összesített impakt faktora 100 felett van. (Ezt az értéket a folyóiratok jelenlegi, ill. az időközben megszűnt vagy átalakult folyóiratok utódainak impakt faktora alapján számoltuk.) Az eredményeire kapott hivatkozások száma eléri az ezret. Még 2002-ben megjelent dolgozatokban is hivatkoztak alapvető, új korszakot indító munkáira, holott ekkor már közel 20 éve nyugdíjban volt. Számos újítás és több szabadalom fűződik a nevéhez. A vezetése alatt álló intézetben 100-nál több egyetemi doktori disszertáció készült el, 11 kandidátusi értekezésnek volt a témavezetője. Két munkatársa akadémiai doktori fokozatot szerzett. E kiemelkedő tudományos eredmények alapján, nagy hazai és nemzetközi elismertsége, tudományos tekintélye

okán, iskola-teremtő munkássága következményeként Akadémiánk tagjai között volna a helye. Elgondolkodtató, hogy ezt az elismerést nem kapta meg.

Élénk és gyümölcsöző külföldi kapcsolatokat szervezett. Németországból *Heinz Moldenhauer* és *Michael Dittgen* (később tanszékvezető professzorok) töltöttek hosszabb időt Szegeden. Lengyelországi technológusok közül *Halina Wasiaik* és *Jerzy Sotor* végeztek kutató munkát a szegedi intézetben. A Ljubljana-i Egyetem Gyógyszertechnológiai Tanszékének jelenlegi igazgatója, *Stane Srcic* professzor, mint fiatal kutató két alkalommal hosszabb tanulmányúton volt Szegeden, az itteni kísérletei fontos részét képezték akadémiai disszertációjának. Hosszú lenne felsorolni azokat a külföldi kollégákat, akik rövidebb tanulmányúton, tapasztalateserén voltak Szegeden.

Az oktató és tudományos munka mellett szólni kell *Kedvessy György* egyetemi és szakmai közéleti vezetői tevékenységéről. A Szegedi Orvostudományi Egyetem vezetése hamar felismerte a fiatal professzor kiemelkedő vezetői kvalitásait és 1963–67 között rektorhelyettesi feladattal bízta meg. Ezt követően 12 éven át, 3 cikluson keresztül a Gyógyszerésztudományi Kar dékánja volt. Dékáni idejére esik az első nagy oktatási reform bevezetése. Sajnos, egy nem túl vidám esemény is ide kapcsolható. A kari bauxitbeton épület 1969-ben életveszélyessé vált, az intézeteknek ki kellett költözni. Az épület felújítása 4 évig tartott. *Kedvessy* dékán – a kar professzoraira és oktatóira támaszkodva – biztosította a kar működő képességét ez alatt a 4 év alatt is, lehetővé téve, hogy a mostoha körülmények között is – apró kompromisszumokkal, de változatlan színvonalon – folyjék az oktatás. Nem szünetelt a kutatómunka sem. Az akkori hallgatók úgy emlékeznek vissza ezekre az évekre, mint valami kedves, romantikus időszakra.

Kedvessy professzor jelentős feladatokat vállalt a szakmai közéletben, a szakmai szervezetekben és országos szakmai feladatok megoldásában is. Éveken át volt elnöke az MGYT Csongrád Megyei Szervezetének. Ezekben az években a Társaság mint „Szakcsoport” működhetett csak. *Kedvessy* professzor sokat tett azért, hogy a gyógyszerészek szakmai és tudományos szervezete visszakapja régi rangját és tekintélyét. Több cikluson keresztül töltötte be a Gyógyszertechnológiai Szakosztály elnöki tisztségét. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság elnöke 1968–1972 között. Erre az időre esik a szakgyógyszerész képzés bevezetése, amiért *Kedvessy György*, mint elnök – vállalva számos, hozzá hasonló gondolkodású vezető gyógyszerész személyiséggel – nagyon sokat tett. Tagja volt az V., VI. és a VII. Magyar Gyógyszerkönyv Szerkesztő Bizottságának. Az utóbbiban a Gyógyszertechnológiai Albizottság elnöki feladatait látta el. Tagja volt az ETT-nek, az MTA Gyógyszerészeti Bizottságának, elnökségi tagja volt a MOTESZ-nek. Nagyszámú, a gyógyszerészet egyes kérdéseivel és felsőoktatással foglalkozó eseti

bizottságban is dolgozott. A TMB megbízásából sokszor volt tudományos értekezések opponense, a bíráló bizottság elnöke vagy bizottsági tag. 1955-től haláláig tagja volt az Acta Pharmaceutica Hungarica szerkesztő bizottságának. Számos külföldi szakmai és tudományos társaság, egyesület választotta tagjai sorába. Talán a legbüszkébb arra az elismerésre volt, hogy a Hallei Martin Luther Egyetem Természettudományi Kara honoris causa díszdoktori címmel tüntette ki.

Nem lenne teljes a kép, ha nemoznánk *Kedvessy* professzor közéleti aktivitásáról. Elnöke volt a Hazafias Népfőnt Szeged városi Szervezetének és elnökségi tagja az Országos Béketanácsnak. Több cikluson keresztül tanácsstag is volt. Utolsó fontos közéleti megbízatása az alelnöki funkció volt az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetében.

Az intézettel való kapcsolata nyugalomba vonulása után sem szűnt meg. Rendszeresen bejárt az intézetbe, tanácsaira, segítségére mindig számíthattunk. Rendszeres látogatója volt a kari tudományos rendezvényeknek, előadó üléseknek, nyilvános doktori védéseknek.

Kedves szokássá vált az intézetben (még az Ő tanszékvezetői ideje alatt), hogy az intézet dolgozóit a

tanszékvezető névnapjukon apró ajándékkal köszöntötte. Ezt a szokást utódai is megtartották. Ezekben a névnapi köszöntéseken is mindig részt vett *Kedvessy* professzor a nyugdíjba vonulása után is. Egyre rosszabbá váló egészségi állapota sem gátolta meg abban, hogy volt munkatársait figyelmességével tüntesse ki és szeretetéről biztosítsa.

Túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy személyével a 20. század egyik legnagyobb magyar gyógyszerésze távozott el a körünkből. Az a szellemi kincs, amit ránk hagyott – felbecsülhetetlen. Tanítványai, munkatársai, beosztottai kötelelességtudást, lelkiismeretességet, munkaszeretetet tanultak tőle. Páratlan szakmai tudása, munkabírása, következetessége mindig példa lesz számunkra.

Jelenleg a pályán működő aktív gyógyszerészek jelentős része, talán a fele, *Kedvessy* tanítvány. A tanítványok lelkiismeretes, pontos munkájában, szakmaszeretetében él tovább *Kedvessy* professzor szigora, nagyfokú szakmai igényessége.

Dr. Erős István

További tájékoztatói lehetőség: <http://www.sote.hu/sem.egyetem.ujsg/200115/8.htm>

Dr. Kedvessy György emeritus professzort január 10-én Szentesen a Kálvária temetőben helyezték vég-ső nyugalomba. Ezt megelőző búcsúztatására január 9-én Szegeden a Belvárosi temető ravatalozójában került sor. A szertartást *Gyulay Endre* szeged-csanádi megyés püspök végezte, az államigazgatás részéről *Szalay István* helyettes államtitkár mondott búcsúztatót.

A Szegedi Tudományegyetem és a helyi Gyógyszerésztudományi Kar nevében *dr. Falkay György* dékán, a Gyógyszertechnológiai Intézet részéről *dr. Erős István* tanszékvezető mondott búcsúztatót. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság köszönetét volt elnökének *dr. Vincze Zoltán* MGYT elnök tolmácsolta, a Budapesti Gyógyszerésztudományi Kar búcsúztatóját *dr. Stampf György* dékánhelyettes mondta el. A Debreceni Gyógyszerésztudományi Kar képviselői a rendkívüli időjárási körülmények miatt nem tudtak személyesen részt venni a búcsúztatón, ezért *dr. Tótsaki Árpád* méltató szavait az egyik szegedi gyógyszerészhallgató olvasta fel.

A búcsúztatáson a zord időjárási viszonyok és az erőteljes havazás ellenére *dr. Kedvessy György* professzor sok volt munkatársa, tanítványa és tisztelője vett részt.

(-)